

конфіскація; позбавлення особи права, яким вона зловжила, вчинивши злочин; примусові заходи виховного або медичного характеру; кримінально-правові заходи, спрямовані на превенцію вчинення особою нових злочинів, такі як пробація, обмежувальні заходи, виховання дисципліни суспільства тощо.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Відомості Верховної Ради України: кодекс від 05.04.2001. редакція від 16.09.2021. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Проект тексту нового кримінального Кодексу України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua>.

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004.

Федоренко Оксана Анатоліївна,

науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ДЖЕРЕЛ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Вивчення будь якої правової системи необхідно починати з вивчення її джерел. Кримінальне право має свої особливості, які зумовлені формою держави, національно-історичним розвитком, релігійним світоглядом, рівнем правової культури. Період розвитку незалежної України, становлення національної правової системи закономірно сприяв посиленню вченими уваги до правової спадщини українського народу, об'єктивному дослідженню ними різноманітних історико-правових проблем. Особливо варто наголосити на актуальності досліджень у сфері історії українського кримінального права. В умовах сьогодення Україна демонструє динамічний розвиток кримінального права, що обумовлюється необхідністю пошуку нових способів і засобів реагування на злочинність, відродив науковий інтерес до проблематики джерел даної галузі [1].

Історичні джерела кримінального права мають генетичний зв'язок із сучасним кримінальним законодавством, мають істотне значення для розуміння сучасного стану, тенденцій і перспектив розвитку кримінального законодавства. Поняття «джерело права» є одним з фундаментальних у загальній теорії права. Дане ствердження дійсне й відносно поняття джерела кримінального права, безпосередньо пов'язаного з вирішенням основних теоретичних і практичних питань кримінального права. Формування неточних підходів до вивчення

системи джерел кримінального права може спричинити серйозні негативні наслідки, у тому числі й виникнення невірної уяви про формування та розвиток кримінально-правових норм.

Під джерелами кримінального права («джерело» – у лексичному значенні – те, що дає початок чому-небудь; звідки постає, черпається щось; основа, вихідне начало чого-небудь), як і кожної галузі права, розуміють широке коло обставин (факторів), які об'єктивно обумовлюють (породжують) виникнення і встановлення кримінально-правових норм та визначають сутність, зміст і форму певної галузі права.

Спроба законодавчо визначити коло джерел кримінального права була почата в ст. 2 Основ кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1958 р., згідно з якою коло актів кримінального законодавства обмежувалося даними Основами, загальносоюзними законами, що встановлюють відповідальність за окремі злочини, КК союзних республік. Однак ця спроба зазнала невдачу.

Питання про те, що слід вважати джерелом кримінального права, який вигляд повинна мати ієрархічна структура джерел кримінального права, мають важливе не тільки теоретичне а й практичне значення, оскільки вони виступають свого роду орієнтиром для суб'єктів правозастосування в правовій системі в цілому. Зв'язок проблеми джерел кримінального права [2].

Необхідно розрізняти поняття джерело кримінального права як науки та джерело кримінального права як галузі права (законодавства). Не слід також ототожнювати поняття джерело кримінального права та законодавство України про кримінальну відповідальність.

У науковій і навчальній літературі висловлені різні погляди щодо визначення і типології (поділу на види) формально-юридичних джерел кримінального права. Здебільшого до цих джерел відносять лише один вид нормативно-правових актів – закон про кримінальну відповідальність. У решті випадків, крім різних видів законів, – й інші юридичні акти, в яких викладені правові позиції Конституційного Суду України в ухвалених ним рішеннях; правові позиції Європейського суду з прав людини, викладені у його рішеннях, що містять тлумачення норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; правові позиції Верховного Суду України, викладені у його рішеннях, ухвалених за наслідками розгляду заяв про перегляд судових рішень із мотивів неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм закону про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь, та ін. [3].

Джерела кримінального права – це нормативні приписи та правові позиції (правозастосовні орієнтири) – судові прецеденти імперативного характеру, що містяться у документах правового характеру, які підлягають обов'язковому виконанню при застосуванні кримінального закону і на які має бути безпосередньо посилення або у формулі кваліфікації та формулюванні обвинувачення, або у мотивувальній частині вироку та іншому процесуальному акті (ухвалі,

постанові суду, постанові органу досудового слідства (слідчого), постанові прокурора) для обґрунтування кримінально-правової кваліфікації дій підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, призначення покарання, застосування інших заходів кримінально-правового характеру, а також заходів кримінально-процесуального характеру у вигляді фактичного обмеження прав і свобод зазначених осіб [4].

Отже, джерела кримінального права складають правову основу цієї галузі. Для того щоб законодавство було досить ефективним, потрібне його правильне використання. А для цього необхідне ґрунтовне вивчення питань теоретичних основ, відповідної галузі науки з метою удосконалення своєрідної системи координат, в рамках якої буде здійснюватися як кримінально - правова політика так і практична діяльність правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Кузембаєв О. С. Історичний аспект становлення джерел кримінального та військово-кримінального права України // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (гол. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОН України, НУ ОЮА. – Одеса : Юрид. л-ра, 2015. Вип. 75. С. 187–193.
2. Панов М. Джерела кримінального права: поняття, види, правове значення. Юридичний журнал «Право України». 2017. № 6. С. 10.
3. Кузембаєв О. С. Джерела кримінально-правового регулювання в Україні. Scientific discussion (Praha, Czech Republic). 2017. Vol. 1, №. 8. P. 65–72.
4. 6. Андрушко, П. П. Джерела кримінального права України: поняття, види / П. П. Андрушко // Адвокат : Журнал спілки адвокатів України . – 07/2011. № 7. С. 13–22.

Чумакова Тетяна Костянтинівна,

здобувач ступеня доктора філософії кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

НЕЗАКОННА ПРИВАТИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА: ЗНАЧУЩІ ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Кримінальний кодекс України визначає приватизацію державного та комунального майна незаконною, через перелік способів, а саме: шляхом заниження його вартості через визначення її у спосіб, не передбачений законом; шляхом використання підроблених приватизаційних документів; майна, яке не підлягає приватизації згідно з законом; неправомочною особою.